

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

**ПРОГРАМА
ВИПУСКНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЇ
(для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр»
денної та заочної форми навчання)**

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

Спеціалізація: Психологія

Освітня програма: Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) Психологія

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні науково-методичної комісії
природничо-географічного факультету
« » 2022 р. (протокол №)
Голова науково-методичної комісії
_____ канд. пед.н., Інна РОЖІ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму випускного екзамену з психології укладено відповідно до стандарту вищої освіти за спеціальністю 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) для першого рівня вищої освіти (бакалавр)

Випускний екзамен є кваліфікаційним і призначений для визначення теоретичної і практичної підготовки випускника до виконання професійних завдань. Програма і порядок проведення випускних екзаменів визначається «Положенням про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про Європейську кредитно-трансферну систему навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положенням про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії» та іншими нормативно-правовими актами.

Програма включає перелік питань дисциплін циклу професійно-орієнтованої (професійної та практичної) підготовки, передбачених навчальним планом та освітньо-професійною програмою підготовки фахівців:

- Психологія спілкування
- Основи психологічного консультування
- Психологія
- Соціальна психологія
- Психодіагностика
- Методика роботи психолога
- Вступ до спеціальності
- Організація та методика соціально-психологічних тренінгів
- Психологія девіантної поведінки

ВИМОГИ ДО РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

Здобувач вищої освіти повинен мати належний рівень професійної підготовки, який передбачає: засвоєння знань про психічні явища, закономірності їх виникнення, функціонування та розвиток, поведінку, діяльність, учинки; взаємодію людей у малих та великих соціальних групах; психофізіологічні процеси та механізми, які лежать в основі різних форм психічної активності; здатних розв'язувати складні задачі та практичні проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології.

Як організатор різноманітних (або одного) видів діяльності в соціумі, здобувач вищої освіти повинен вміти застосовувати набуті знання в практичній роботі, має володіти методами соціально-психологічних досліджень, навичками проведення діагностичних вимірів розвитку особистості, а також впливу факторів середовища.

Бакалавр повинен вміти забезпечувати допустиме та доцільне психолого-педагогічне втручання у процес виховання дітей, підлітків, молоді; надавати допомогу сім'ї; виконувати роль з'єднувальної ланки поміж особистістю та суспільством; працювати в умовах неформального спілкування, залишаючись на позиції неофіційного лідера; будувати взаємостосунки в вихованцями на рівних, допомагати їм у період їх соціального та професійного визначення, захищати їхні права.

Бакалавр має бути гуманістом, повинен володіти комунікативними й організаторськими навичками, почуттям такту, бути висококультурною людиною. Його освіта передбачає здатність безпосередньо здійснювати психологічну, організаторську, різнопрофільну діяльність, що забезпечує його соціалізацію та профілізацію.

Загальні компетентності, якими повинен володіти випускник:

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області (біологія та здоров'я людини, психологія), специфіки професійної діяльності для формування в учнів наукового світогляду.

ЗК 2. Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології, у тому числі й інформаційні та комунікаційні, здійснювати обробку інформації з різних джерел для забезпечення високої якості освітнього процесу, самовдосконалення та навчання впродовж життя.

ЗК 3. Здатність адаптуватися до динамічного сьогодення та майбутнього, діяти в новій ситуації, готовність застосовувати набутий досвід для збереження власного здоров'я та здоров'я інших.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання на практиці та ефективно розв'язувати практичні задачі, проводити дослідно-експериментальну роботу.

ЗК 7. Здатність працювати автономно та в команді, генерувати нові ідеї,

оцінювати і забезпечувати якість виконуваних робіт, приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 8. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку.

ЗК 9. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у його розвитку.

Фахові компетентності, якими повинен володіти випускник:

ФК 1. Здатність демонструвати базові теоретичні та методологічні знання в галузі біологічних наук та на межі предметних галузей.

ФК 9. Знання класичних та новітніх методичних підходів до вирішення фундаментальних та прикладних задач у сфері професійної діяльності.

ФК 10. Здатність проектувати і здійснювати професійну діяльність з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації, створення психологічно безпечного середовища.

ФК 12. Здатність упроваджувати здоров'язбережувальні, профілактичні та оздоровчі технології в педагогічній діяльності.

ФК 13. Здатність використовувати психолого-педагогічні закономірності організації навчально-виховного процесу, методологічні засади освітнього процесу навчання, загальні принципи побудови змісту освіти в школі, теоретичні засади моделювання освітнього процесу з урахуванням різних вікових груп та індивідуальних особливостей учнів; концепції національного виховання; нові досягнення педагогічної і психологічної науки і перспективного педагогічного досвіду з метою впровадження їх у практику роботи; здатність опановувати інформацію щодо змісту, видів, закономірностей розвитку та функціонування різних психічних, соціально-психологічних та особистісних явищ.

ФК 14. Здатність до перенесення системи наукових біологічних знань у площину навчальних предметів біологічного, здоров'язбережувального та психологічного напрямку, здійснення структурування навчального матеріалу; володіння високим рівнем знань, професійною культурою і високорозвиненою самосвідомістю, які забезпечують творче вирішення завдань професійної здоров'язбережувальної діяльності та роботи психолога.

ФК 15. Знати та виконувати принципи національного і міжнародного законодавства, вміти захищати свої права у відповідних інстанціях; знання соціально-правових основ законодавства України освіти в галузі здоров'язбереження; здатність застосовувати законодавчі нормативно-правові документи та програмно-методичні матеріали щодо навчання, виховання, соціального захисту дітей з різним рівнем здоров'я.

Програмні результати навчання:

ПРН 16. Знає закономірності розвитку особистості, вікові особливості та психологію школярів, у тому числі з особливими освітніми потребами.

ПРН 17. Знає принципи, форми, сучасні методи, у тому числі інтерактивні, новітні освітні технології, методичні прийоми навчання предмету в закладах загальної середньої освіти для формування предметних компетентностей учнів; уміє конструювати різні типи уроків з біології, природознавства та основ здоров'я, застосовуючи інноваційні методики; вміти організувати освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів.

ПРН 18. Демонструє вміння проводити власні наукові дослідження з дотриманням норм академічної доброчесності та організувати науково-дослідну роботу з учнями, інтерпретувати дані та робити висновки, готувати результати наукових робіт до оприлюднення.

ПРН 19. Володіє, з дотриманням етичних норм, вміннями формувати комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями й вихованцями та їхніми батьками; володіти засобами рефлексії, навичками оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

ПРН 20. Використовує знання для здійснення практичної професійної діяльності: розробка та впровадження програм психодіагностики,

ПИТАННЯ ДО ВИПУСКНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЇ

1. Охарактеризуйте гармонійний і дисгармонійний розвиток особистості.
2. Назвіть види емоційного реагування.
3. Дайте характеристику комплексу меншовартості особистості.
4. Сфери застосування психологічного консультування та корекції.
5. Спільні і відмінні риси психологічного консультування і психотерапії.
6. Охарактеризувати основні види психологічного консультування.
7. Сімейне консультування та вимоги до нього.
8. Основні цілі і завдання психологічного консультування.
9. Основні принципи психологічного консультування.
10. Роль і місце консультанта у процесі психологічного консультування.
11. Вимоги до особистості консультанта — модель ефективного психолога консультанта.
12. Поняття про консультативний контакт та його основні ознаки.
13. Які відмінності методів експерименту та спостереження?
14. Які фактори сучасного суспільства спричиняють дефіцит спілкування?

15. Пояснити способи соціально-психологічного впливу: зараження та паніка.
16. Дайте характеристику неформальної групи.
17. Дайте визначення поняття соціальної інгібіції та соціальної фасилітації.
18. Назвіть найзагальнішу класифікацію груп, навести приклади.
19. Дайте характеристику явищам групового тиску (конформна поведінка, конформізм, конформність).
20. Поясніть використання прийому контент-аналізу в методі вивчення документів.
21. В чому полягають соціально-психологічні ідеї теорії «психологія народів»?
22. Назвіть відмінності лідера від керівника.
23. Чим характеризується сучасна система психології як науково-практичної сфери суспільної діяльності?
24. В чому полягає особливість статусу «практичний психолог», та його призначення?
25. Які основні напрямки та види діяльності практичного психолога ви можете перерахувати?
26. Як формулюється структура і завдання прикладної психології?
27. В чому полягає зміст психологічної допомоги клієнтам, та її види?
28. Який стандартний алгоритм роботи практичного психолога?
29. Які вимоги Держстандарту до професійної підготовленості фахівця ви можете сформулювати?
30. Яка специфіка роботи практичного психолога з дітьми дошкільного віку?
31. Як відбувається взаємодія психолога з адміністрацією освітнього закладу?
32. Які характерні напрямки роботи психолога в дошкільному закладі ви можете перелічити?
33. Якою є специфіка розробки соціально-психологічного тренінгу?
34. Чи існує алгоритм планування тренінгової програми? Вкажіть та обґрунтуйте.
35. Означте, які є особливості підбору вправ?
36. На що варто звернути увагу при підготовці тренера до початку роботи?
37. Якою є специфіка тренінгової роботи з примусово створеними групами?
38. Якою є сутність та значення феномену «рефлексії» в умовах соціально-психологічного тренінгу?
39. Якою є специфіка роботи з очікуваннями в групі в умовах соціально-психологічного тренінгу?

40. Які стратегії і тактики вербального спілкування в тренінговій роботі використовуються тренером?
41. В чому полягає специфіка тренерської роботи на початковій стадії розвитку тренінгової групи?
42. В чому полягає специфіка тренерської роботи в робочій стадії розвитку тренерської групи?
43. Як відбувався розвиток психодіагностики як наукової галузі?
44. Які завдання має психодіагностика в контексті психологічного напрямку?
45. В чому полягає сутність та цінність психометрії в структурі психодіагностики?
46. Означте, яка цінність тесту як психодіагностичного інструменту?
47. На що варто звернути увагу при організації і проведенні психодіагностичного обстеження?
48. В чому полягає особливість психодіагностики здібностей?
49. На що варто звернути увагу при психодіагностиці особистості?
50. В чому полягає специфіка використання проєктивних методик у психодіагностиці особистості?
51. Які психодіагностичні методики оптимальні для дослідження мотивації та міжособистісних відносин?
52. На які соціально-психологічні особливості необхідно звернути увагу при діагностуванні людей різного віку?
53. Чим обумовлена потреба у комплексному вивченні людини?
54. Як слід розуміти поняття «людський фактор»?
55. У чому полягає проблема відмінності прикладної та практичної психології?
56. Яке значення мають документи про права людини для професійної діяльності практичного психолога?
57. Які міжнародні документи про права людини вам відомі?
58. Як слід розуміти термін «дискримінація в освіті»?
59. Які основні права закріплено у Конвенції про права дитини?
60. Якою законодавчою базою керується психологічна служба в системі освіти?
61. Як слід розуміти поняття «людський фактор»?
62. Які вміння повинні бути сформовані у фахівця з психології?

63. На яких посадах можуть працювати випускники із професійною кваліфікацією «Психологія»?
64. Поясніть предмет вікової та педагогічної психології та їх розділи. Завдання сучасної вікової психології.
65. Охарактеризуйте соціальну ситуацію розвитку молодшого школяра та навчальну діяльність як провідну цього вікового періоду (структура).
66. Поняття про психічний розвиток особистості. Основні закономірності психічного розвитку.
67. Психічний розвиток у підлітковому віці (основні новоутворення, криза підліткового віку, провідна діяльність).
68. Психічний розвиток в юнацькому віці (новоутворення, провідний вид діяльності).
69. Вербальні засоби спілкування.
70. Поняття про спілкування. Форми спілкування.
71. Поняття про спілкування. Види спілкування.
72. Вплив спілкування на розвиток психічних процесів.
73. Поняття про спілкування. Значення спілкування в формуванні особистості.
74. Прояв темпераменту у спілкуванні. Особливості спілкування з холериками, сангвініками, флегматиками, меланхоліками.
75. Розкрийте місце сучасної психології в системі наук.
76. Охарактеризуйте гештальт-психологію.
77. В чому суть методу аналізу продуктів діяльності людини?
78. Порівняйте поняття «лідерство» та «керівництво».
79. Які ви знаєте типи лідерів? Яка якісна відмінність в міжособистісних стосунках в групах?
80. Охарактеризуйте основні види діяльності. Що таке інтериоризація та екстериоризація дій?
81. Які ознаки уважності та причини неуважності учнів?
82. Охарактеризуйте індивідуальні відмінності в процесах пам'яті.
83. Поняття поведінкової норми, її види і ознаки.
84. Охарактеризувати поведінкову патологію та її ознаки.
85. Основні підходи до вивчення девіантної поведінки.
86. Охарактеризувати причини девіантної поведінки.
87. Структура девіантної поведінки та девіації.
88. Основні види девіантної поведінки.
89. Деліквентний тип девіантної поведінки.
90. Поняття про фрустрацію та її види, що обумовлюють агресію

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Варій М.Й., Ортинський В.Л. Книга основи психології та педагогіки Львів : Львівська політехніка, 2017. 548 с.
2. Дуткевич Т.В., Савицька О.В. Книга Практична психологія. Вступ до спеціальності Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 256 с.
3. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції. Навчальний посібник 2-ге видання, Суми : Університетська книга, 2020. 300 с.
4. Опанасенко Л.А. Навчальний посібник Основи психологічного консультування Миколаїв : Іліон, 2019. 134 с.
5. Щербакова К. Й. Вступ до спеціальності Львів : Новий Світ, 2018. 214 с.
6. Методика роботи психолога /укладач І.А.Лівандовська Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. 330 с.
7. Гриньова Н. В. Професійне становлення майбутнього практичного психолога. Умань : Візаві, 2015. 257 с
8. Громадське здоров'я [Москаленко В.Ф., Гульчій О.П., Грузєва Т.С. та ін.] За ред. В.Ф. Москаленка. (3–те вид). Вінниця, 2013. 560 с.
9. Дуткевич Т.В., Савицька О.В. Практична психологія: Вступ у спеціальність. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 256 с.
10. Основи практичної психології. [В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева]. Київ, 2011. 536 с.
11. Івашнюва С.В. Як підготувати та провести ефективний тренінг: практичний порадник. Харків: Вид-тво «Ранок» 2019, 80с.
12. Лівандовська І. Дослідження особливостей становлення гендерної ідентичності в підлітків у різних соціальних умовах. Зб. наук. праць Рівненського державного гуманітарного університету «Психологія: реальність і перспективи» Вип16. 2021р. С. 113-120.
13. Максименко С.Д., Клименко В.В., Толстоухов А.В. Психологічні механізми зародження, становлення та здійснення особистості. К.: Видавництво Європейського університету, 2010. 152с.
14. Методика роботи психолога. укладач І.А. Лівандовська. Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. 330 с.
15. Перепелюк Т.Д., Ільченко І.С. Різновиди соціально-психологічного тренінгу: методичні рекомендації. Умань: ПП Жовтий, 2010. 133 с.
16. Галян І.М. Психодіагностика. Київ: Академвидав, 2009. -2011. - 463 с.
17. Шеленкова Н.Л. Основи психодіагностики: методичні рекомендації. Умань: Софія, 2010. 106с.
18. Бондаревська Л.Л. Діагностика значущих переживань у роботі психолога- практиканта. К.: Марич, 2011. 63 с.
19. Скрипник Н.І. Основи психодіагностики та психокорекції. Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. 103 с.

- 20.Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики. Суми: Університетська книга, 2009. 440 с.
- 21.Кацавець Р. Психологія особистості: навчальний посібник. Киві: Алерта, 2021. 134 с.
- 22.Міщенко М. С. Психологія особистості. Умань : Жовтий О. О., 2017. 110 с.
- 23.Міщенко М. С. Вплив індивідуально-психологічних особливостей особистості майбутнього психолога на розвиток синдрому емоційного вигорання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки.* Херсон : ВД «Гельветика», 2017. Вип. 2. Том 2. С. 48–53.
- 24.Москалець В. Психологія особистості. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 262 с.
- 25.Варій М. Й. Психологія особистості. Київ: Сварог, 2020. 592 с.
- 26.Попович І. С Психологія соціальних очікувань особистості: монографія. Херсон : ПАТ «ХМД», 2017. 504 с.
- 27.Основи соціальної психології : підручник для закладів вищої освіти / за ред. М. М. Слюсаревського. Київ: Талком, 2018. 580 с.
- 28.Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.
- 29.Соціально-психологічні технології розвитку особистості: монографія / відпов. ред. О. Є. Блинова. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. 200 с.
- 30.Ануфрієва Н. М, Єрмакова Н. О., Зелінська Т. М. Соціальна психологія. Київ: Каравела, 2016. 296 с.
- 31.Савчин М.І. Вікова психологія: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2011. 382 с. (Альма-матер)
- 32.Павелків Р.В. Вікова психологія. К.: Кондор, 2011. 468 с. 468 с.
- 33.Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія. К: Центр учбової літератури, 2010. 125 с.
- 34.Вікова психологія: Навч.посіб. / О.П. Сергеєнкова, О.А. Столярчук, О.П. Коханова, О.В. Пасека та ін. К: Центр учбової літератури, 2012. 375 с.
- 35.Демчук О.А. Вікова психологія. Умань: Видавець Сочінський, 2010. 215 с.

ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ ВИПУСКНОГО ЕКЗАМЕНУ

Атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Атестація проводиться як комплексна перевірка знань здобувачів, яка передбачена навчальним планом підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр зі спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

До проходження атестації допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі вимоги навчального плану.

Атестація здійснюється відкрито і гласно.

Складання атестації проводиться на відкритому засіданні екзаменаційної комісії за участю не менше половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії.

Атестація проводиться за білетами, складеними у повній відповідності до програм навчальних дисциплін.

Атестація не повинна перевищувати 6 академічних годин на день.

Час на підготовку - 30 хвилин.

Всі засідання екзаменаційної комісії протоколюються. У протокол вносяться оцінки, одержані на екзамені, записуються додаткові питання, що ставились здобувачеві, особливі думки членів комісії. Протокол підписують голова та члени екзаменаційної комісії, які приймали участь у засіданні.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВІДПОВІДІ СТУДЕНТА

Оцінювання результатів складання комплексного кваліфікаційного екзамену здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Університеті системою контролю знань:

-за національною (4-бальною) шкалою: відмінно; добре; задовільно; незадовільно.

-за 100-бальною шкалою:

90 – 100 балів – відмінно – відмінне виконання з незначними помилками,

82 – 89 балів – добре – вище середніх стандартів, але з деякими помилками;

75 – 81 бали – добре – в цілому змістовна робота зі значними помилками;

69 – 74 бали – задовільно – чітко, але зі значними недоліками;

60 – 68 бали – задовільно – виконання відповідає мінімальним критеріям;

11 менше 60 балів – незадовільно.

Виконання всіх екзаменаційних завдань з випускного екзамену є обов'язковим. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних завдань є підставою для виставлення незадовільної оцінки за державний екзамен в цілому.

Оцінки державного екзамену виставляє кожен член комісії. Підсумкова оцінка випускного екзамену (державного екзамену) визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань (якщо інше не визначене програмою державного екзамену).

Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених при складанні екзаменів та/або захисті випускної кваліфікаційної роботи, а також про присвоєння студентам кваліфікації та видання випускникам дипломів (загального зразка чи з відзнакою) приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.

Програма випускного екзамену затверджена на засіданні кафедри психології (протокол № 10 від 30 березня 2022 року).

Зав. кафедри психології
д. психол. н., проф.

Олександр САФІН